

O JERBĂ DE CUVINTE

Imposibil de alcătuit o procustiană „dare de seamă” pe tema: ce face (mai face) un nou secretar literar la Teatrul „Bulandra”? Și încă unul care s-a mutat aici din Ardeal, de la Cluj, de la un Teatru Național. Hm... din zona ultranațională a națiunii... Cum să pleci din ținuturi legendare civilizate pentru... în fine, de ce, pentru ce? Un răspuns coerent fiind momentan imposibil, vă propun să vorbim nițel despre *exil*.

Știu, s-a risipit hârtie, cerneală, energie mentală, patetism, tahicardii și isterii, s-au consumat toate pentru următoarea concluzie: *exilul e atunci când, forțat de împrejurări, nu poți fi acasă*. Babilonia din jurul exilului a estompat întrebarea legitimă: ce înseamnă *acasă*? Vă propun acest test și aștept, ricanând, să constatați singuri câți exilați formează încă populația mioriticului tărâm.

Lucrurile stau cam așa: ești la tine, în propria-ți casă, măsurând besmetic în propriii tăi papuci spațiul binecunoscut într-un decor montat ani și ani cu trudă, cu iubire, cu rafinament (chiar așa!). Iar de nu rămâi cu nasu-n cărți și urechile înecate-n muzică – dacă faci imprudența să privești în jur – ce mai pusti, frate! Mofturi, veți spune. Fie cum ziceți, eu continui: te ridici de la munca de jos, cobori de la munca de sus (cine le mai contabilizează?), mirat că te mai afli printre cei vii; îți întâlnești prietenii, cunoscuții, mereu aceiași, fiindcă mulți au plecat, destui au murit, împărțâșiți lacrimoase opinii.

Estimp, Pământul se rotește, istoria își vede de ale ei, adică aiurează, escroci, oportuniști și saltimbanci țopăie cu fantomatice opinci prin burguri, săgetând lacom din priviri mormane de bani soioși, buni pentru cea mai BMW dintre mașini și superlativul televizorului color.

Tu, asta, exilatul va să zică, picat din „cercul strămt” al propriului tău creier pe ulița mare, ai, între vicii, unul tare rușinos: gândești. Și dacă așa s-a nimerit, nu poți să nu iubești. Așadar, gândești pentru că iubești și, iubind, muncești pentru a gândi mai mult și mai bine. Cum, însă, gândirea și munca fac obiectul unei dileme naționale, propun să ne oprim aici.

Cert este că atunci când dispar argumentele creării acelei stări de bine numită *acasă*, când ambientul familiar e violat de impostură și făloșenie stearpă, când Cetatea dobândește cu iuțea patina

Urâteniei, când Urbea se chircește intimidată sub Căciula de oaie sau bronz statuar, mirosind încă a sudoare năclăită, când aștepti fremătând aidoma unui pur-sânge să-ți iei startul pentru a-ți da măsura și te trezești amânat decenii, antrenându-te înhămat la căruța cu fân, *atunci ești în exil*. Exilul interior, acel blestem unde nu afli mângâiere acuzându-i pe ceilalți, ci rămâne să te autoblemezi pentru supunerea temătoare față de: jalea familiei, nesiguranța zilei de mâine, risipirea bârlogului din beton înveșmântat cu amintiri și întreaga ta suflare. Din nou, ce e de făcut?

Tot iubirea („bat-o vina”), dragostea pentru misterioase șarmuri „*de le zice*” Spirit, tot ea te-a îndemnat să rămâi la căpătâiul culturii în agonie, aprinzând o candelă întru binecuvântata-i Memorie. Tot acest bulion de iluzii te-a oprit, când era moda, să sari peste pârlleazul teritorial pentru a te îmbăta cu aroma legendelor în care ai crescut.

Nu rămâne decât furia pentru a-ți verifica *libertatea*. Așadar, ai de optat între certitudinea măloasă a rămânerii pe loc (acasă) și perspective incerte – plecarea. Alegi perspectivele – cu dublă ramificație: una inavuuabilă, fiind vorba de contractul tău cu Văzduhul... Cealaltă, ei, da, aici Speranța își îndreaptă torța spre cuibul unde Competența clocește rare și prețioase ouă. Teatrul a fost și pare să mai fie un asemenea cuib...

Mai există (până când?) – dacă vrei să le descoperi – enclave ocupate cu înălțarea unor lumi paralele, mai temeinice și mai adevărate decât imbecilizanta goană pentru câștig. De te amăgești sau nu, ce importanță are? Trăiești, *acum* și *aici*, Bucuria întâlnirii cu oameni pe care-i respecti și, inevitabil, îi iubești. Ei sunt tot mai pușinii supraviețuitori. Semenii tăi – supraviețuitorii! –, aproape imponderabili între marea capetelor orbecând gregar și ademenirea sirenelor stelare.

Creatori în emulație sau echipă de rugby? Câte pușin din fiecare. De o parte scânteiază ideile, de cealaltă se urmărește, prin joc dur, balonul gloriei. Bătălia e necruțătoare, dar satisfacția privitorilor și a jucătorilor e întreținută de priceperea celor antrenați în luptă. Timpul, mai mult decât regula jocului, demască impostura. Mă tem, însă, că va fi nevoie de prea mult timp și de o imensă risipă de energie a Legiitorului.

Pentru început, putem arunca o privire indiscretă asupra imposturii banale... A crede că e „chic” să lucrezi în cultură, să-ți calculezi orbita de mișcare rotativă în jurul Artei, al „marelui spectacol”, poate fi reciproc avantajos, când te păstrezi în limitele convenite spectatorului. Altminteri, pătrunderea forțată în Zonă (Artă) e periculoasă pentru novici, fie ei și foarte harnici funcționari. Zona cere, cum prea bine știți, sacrificii, trudă îndârjită. Arta nu se face cu banii pulberați pe toalete de protocol; n-are nimic comun cu mâna strânsă vedetelor, cu zâmbetele convenționale și schimonoseala aiurită de proximitatea faimei.

N-ai înțeles nimic din teatru, și poate nici din viață, spunându-i unui actor, în activitatea lui civilă, să nu joace teatru. Depreciezi, astfel, atât artistul cât și persoana civilă.

Nu vei intra în templul scenei cu certitudinea că poți scoate la lumina zilei toate secretele meseriei (Ce-i ăla mister? Mofturi, monșeri!) prin muncă și numai muncă. Într-adevăr, munca e imperativul categoric, dar, așa cum în amor nu sunt suficienți mușchii, nici aici, în Teatru, nu ajunge truda fără acel „clic” interior, fără clapeta magică permițând Harului să strecoare o rază...

În ce privește spectacolul străzii, nimic nou, cu excepția rugăciunilor blasfemator schelălăite prin metrouri, provocând mila stupidă a majorității. „Cum vă veți împăca cu «bucureștenismele»?” – suna întrebarea de întâmpinare. Dar cu mitocănismele mocănești, cu „ocoșismele” grăjdarilor improșcând bălegarul pe asfalt și „slana cu ceapă” pe marmora barocă m-am împăcat? Nu! Deci, nu și aici. Rămâne Teatrul, rămâne Filmul, câțiva oameni a căror casă o formează ideile, creația vie, pură, năvalnică sub „luminile rampei” – și se mai întâmplă să întâlnești civilitatea...

Acasă e oriunde fantasmale tale îmbrățișează fantasmale altora și... invers. Acasă e oriunde pe acest Pământ, când poți iubi și crea.

Ce face un secretar literar la „Bulandra”? N-am timp să vă răspund, oameni buni. Se muncește mult, adeseori cu pasiune, uneori cu succes. Veniți la teatru, vedeți spectacolele – acolo e Teatrul. Acesta e Teatrul!

MONICA GHEȚ
decembrie 1993